

УДК 330.837

БЕРЖАНІР

Анатолій Леонідович

кандидат соціологічних наук,

доцент

bal8@ukr.net

ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ЙОГО РОЗВИТКУ

INSTITUTIONAL SUPPORT OF CSR AS THE PREREQUISITES OF ITS DEVELOPMENT

У статті обґрунтовано необхідність впровадження соціальної відповідальності бізнесу як важливого чинника подальшого соціально-економічного розвитку країни. Проаналізовано основні передумови інституційних перетворень у реалізації стратегії соціальної відповідальності бізнесу. Визначено сутність інституційної підтримки СББ на національному рівні, яка здійснюється державою, громадськістю та бізнесом.

В статье обоснована необходимость внедрения социальной ответственности бизнеса как важного фактора дальнейшего социально-экономического развития страны. Проанализированы основные предпосылки институциональных преобразований в реализации стратегии социальной ответственности бизнеса. Определена сущность институциональной поддержки СОб на национальном уровне, которая осуществляется государством, общественностью и бизнесом.

In the article improves the necessity of implementing CSR as an important factor for further socio-economic development. The following basic prerequisites institutional changes in the implementation strategy of social responsibility are discussed. The essence of institutional support CSR at the national level, carried out by the state, public and business is summarized.

Ключові слова: *соціальна відповідальність бізнесу, інституційна підтримка СББ, соціальне партнерство, соціальна звітність, відповідальне фінансування.*

Ключевые слова: *социальная ответственность бизнеса, институциональная поддержка СОб, социальное партнерство, социальная отчетность, ответственное финансирование.*

Keywords: *social responsibility, institutional support CSR, social partnership, social accountability, responsible financing.*

ВСТУП

Становлення ринкової економіки призводить до зміни принципових засад функціонування соціальної сфери – деяка частка відповідальності за благополуччя своїх громадян, яку раніше повністю несла держава, переходить до бізнесу. Високий рівень соціальної відповідальності бізнесу є важливим чинником стабільного розвитку країни.

Інститут соціальної відповідальності бізнесу знаходиться в стадії формування, що є перешкодою для вирішення багатьох життєво важливих для людей проблем. Ключовими в сучасних умовах є, по-перше, справедливий та раціональний розподіл соціальних турбот між державою і бізнесом; по-друге, формування у суспільстві правильних очікувань від держави і бізнесу, залишаючи частину вирішення особистих проблем за допомогою власних зусиль кожною людиною.

Теоретичні аспекти обґрунтування необхідності та механізмів впровадження соціальної відповідальності бізнесу розробляли зарубіжні вчені Ю. Благов, Г. Боуен, К. Девіс, П. Друкер, А. Керолл, Р. Оуен, С. Перегудов, М. Портер, І. Соболева, М. Фрідмен та інші. Вітчизняні науковці Д. Баюра, М. Бутко, З. Галушка, В. Євтушенко, Г. Задорожний, С. Мельник, Ю. Петруня, М. Саприкіна, В. Шаповал, М. Широкова присвятили свої праці питанням формування співпраці влади та бізнесу в умовах трансформації української економіки.

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі особливостей процесу інституційної підтримки соціальної відповідальності бізнесу як важливого чинника подальшого соціально-економічного розвитку держави.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є наукові праці, нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань та ресурси Internet з питань соціальної відповідальності бізнесу.

Під час написання статті застосовано методи аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення, системного підходу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) у нашій країні перебуває у тісному зв'язку з домінуючою роллю держави як рушійної сили і одночасно як перешкоди соціальної діяльності бізнесу. У суспільній свідомості взаємини бізнесу, влади і суспільства сприймаються як такі, що мають, передусім, конвенційний характер, тобто передбачають наявність і виконання всіма трьома сторонами взаємних зобов'язань. Вимоги, які ставить суспільство до бізнесу, передбачають активізацію діяльності держави зі створення сприятливого інституційного середовища для розвитку бізнесу та вимагають вироблення нових підходів до взаємодії влади і бізнесу як рівноправних партнерів.

Інституційна несформованість соціальної відповідальності підприємців, відсутність загальноприйнятих стандартів публічної соціальної звітності бізнесу, нечітко виражений публічний попит на соціальну активність приватного сектора на тлі домінуючої ролі держави і патерналістських очікувань всіх суб'єктів економіки створюють перешкоди для подальшого ефективного розвитку соціальної відповідальності бізнесу у нашій країні.

З метою максимального забезпечення ефективної соціально-економічної діяльності господарюючих суб'єктів, центральна позиція у рішенні цієї проблеми має належати процесу інституціоналізації, який визначає межі можливих і гранично допустимих дій суб'єктів економічної діяльності. Крім того, не можна не погодитися з тим, що процес інституціоналізації є необхідним атрибутом і в соціальному житті суспільства. Саме існування і розвиток в інституційних формах дозволяє певним діям трансформуватися в інтегрований процес, що забезпечує життєдіяльність суспільства і його структурних елементів.

Розвиток СВБ в Україні консолідувався навколо міжнародних організацій та проектів, зокрема, Представництва ООН в Україні, яке в 2006 році започаткувало та підтримує діяльність української мережі Глобального договору ООН, що охоплює понад 140 організацій. Разом з тим, в Україні все

ще відсутні фахові бізнес-асоціації з СББ, створені та керовані виключно бізнесом на прозорих та загальноприйнятних умовах, що було характерним етапом розвитку СББ в інших європейських країнах. В Україні більшість компаній (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії СББ, перебувають на етапі дотримання законодавства та точкових добродійних проєктів. Лідери українського бізнесу здійснюють активну добродійну діяльність (стратегічне благодійництво) та використовують інструментарій зв'язків з громадськістю (PR). Майже всі великі компанії проводять проєкти підвищення ефективності бізнес-процесів із певними соціальними або екологічними результатами [1].

Протягом 2012–2013 рр., за дослідженнями Центру „Розвиток КСВ в Україні”, з'явилися певні позитивні зрушення з соціальної відповідальності вітчизняних компаній. У 2012 р. 41 українська компанія позиціонувала себе як соціально відповідальна. З них 92% направляють соціальні інвестиції на розвиток персоналу; 89,5 % – на охорону праці та здоров'я персоналу; 86,8 % – на благодійність. Зростає усвідомлення компаніями необхідності корпоративної соціальної відповідальності та використання міжнародних стандартів у сфері нефінансової звітності: 68% компаній-учасниць рейтингу опублікували соціальну звітність, з них майже третина підготували звіт про прогрес за стандартами ГД ООН або звіт за внутрішніми стандартами компанії, а 8,5% мають звіт, підготовлений на базі GRI 3 (рівень B) і 4,9% – на базі GRI 3 (рівень C). Разом із соціальною звітністю росте прозорість і відкритість бізнесу: 59% компаній надали інформацію про розміри соціальних інвестицій [2].

Керівники українських компаній, які впроваджують практики КСВ, відзначають, що заходи з соціальної відповідальності принесли справжню користь для суспільства і регіону, вплинули на поліпшення ставлення працівників до компанії, покращили її репутацію та економічні показники. Більше двох третин українських бізнес-лідерів вважає, що заходи з соціальної відповідальності впливають на можливості підприємства знайти і

утримати кращих працівників, сформувати позитивний імідж і репутацію, створити переваги перед конкурентами [3, с. 43].

Основними передумовами інституційних перетворень у реалізації стратегії соціальної відповідальності бізнесу мають бути:

1. Удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази. З метою створення інституту соціально відповідальних роботодавців та координації діяльності необхідна розробка і прийняття низки нормативно-правових документів, що регламентують діяльність КСВ.

У контексті інституціональних перетворень СВБ принципово важливим є законодавче закріплення механізму державного протекціонізму щодо соціально орієнтованих роботодавців. Система протекцій має бути спрямована на їх державну підтримку під час проведення тендерів, надання державних послуг, виділення квот тощо.

2. Соціальне партнерство, що передбачає координацію діяльності зацікавлених сторін – органів виконавчої влади, профспілок та інших представницьких органів працівників і роботодавців. Процес інституційних перетворень в напрямку розвитку КСВ повинен відбуватися за умови тісної взаємодії і реалізації спільних інтересів інститутів влади і місцевого самоврядування, об'єднань роботодавців та профспілок.

3. Соціальна звітність та стандарти соціальної звітності діяльності компаній у просуванні ідей у сфері СВБ. Сьогодні, коли активно пропагується концепція сталого розвитку компаній, стандартна фінансова звітність перестала бути достатньою – зростає значущість нефінансової звітності. Корпоративний соціальний звіт – це публічний інструмент інформування акціонерів, співробітників, партнерів, клієнтів, суспільства про те, як і якими темпами компанія реалізує закладені в своїх стратегічних планах розвитку цілі щодо економічної стійкості, соціального благополуччя та екологічної стабільності.

4. Відповідальне фінансування. Сьогодні безперечним є той факт, що провідна роль у напрямку інституційних перетворень в діяльності СВБ

відводиться фінансово-банківського сектору. Відповідальне фінансування слід розглядати як облік фінансовими організаціями соціальних і екологічних чинників у процесі інвестування коштів. Однією з форм проявів такого роду фінансування є вкладення в екологічні та соціально значущі проекти. Яскравим прикладом можуть бути будівництво доступного житла, впровадження енергоефективних (зберігаючих) технологій тощо.

В сучасних умовах інституційна підтримка СВБ на національному рівні здійснюється з боку держави, громадськості й бізнесу:

1. Держава. Її функції: а) визначення спеціальних органів, відповідальних за проблеми СВБ; б) ініціатива щодо розробки й поширення принципів СВБ в суспільстві й бізнес-середовищі; в) організація рейтингів і змагань з присвоєнням знаків за впровадження кращих можливостей, за найбільш відповідальну компанію та ін.; г) реалізація спільних з бізнесом проектів; д) впровадження обов'язкової звітності корпорацій щодо соціальних, екологічних і економічних наслідків їхньої діяльності.

2. Громадськість (неприбуткові організації, асоціації, консультаційні й дослідницькі центри, що є «мозковими центрами» суспільства). Громадські структури співпрацюють з державними органами: а) у реалізації проектів, що мають за мету розвивати кодекси поведінки корпорацій, в підготовці публікацій з проблем СВБ; б) у розробці бази даних для тих споживачів і компаній, які хочуть інформувати громадськість про їх кроки щодо СВБ як елемента їхнього корпоративного управління.

3. Бізнес (бізнес-асоціації, мережі). Функції бізнес-асоціацій: а) реалізація СВБ у своїй діяльності; б) співпраця з державними органами в публікації звітів з етики в бізнесі; в) партнерство з державними органами задля активної боротьби з соціальними проблемами, здійснення соціальної інтеграції, підвищення поінформованості бізнесу [4, с. 128].

ВИСНОВКИ

Для нашої держави до цього часу розвиток інституту соціальної відповідальності бізнесу можна розглядати виключно як стартовий

інноваційний соціально орієнтований проект. Це пояснюється тим, що патерналістська модель соціальної політики зіткнулася із серйозними труднощами процесу переходу від первісного нагромадження капіталу до більш цивілізованих форм ведення бізнесу.

Сьогодні вкрай важливий перегляд поглядів владних структур у напрямку сприяння становлення інституту соціальної відповідальності бізнесу із врахуванням інституційних особливостей розвитку підприємництва у нашій державі. Розвиток інституту соціальної відповідальності бізнесу має спиратися на загальноприйняті у світовій практиці цивілізовані принципи та правила ведення бізнесу, які дозволять забезпечити соціальну спрямованість економічної системи суспільства на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Список використаних джерел

1. Воробей В. Соціальна відповідальність бізнесу. Українські реалії та перспективи [Електронний ресурс] / В. Воробей, І. Журовська. – Режим доступу: http://www.svb.ua/sites/default/files/Analitichniy_Material.pdf.

2. Центр розвитку КСВ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csrukraine.org/>.

3. Євтушенко В. А. Внутрішні та зовнішні інституційні форми корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс] / В. А. Євтушенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2013. – № 1. – С. 40-46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2013_1_10.

4. Пасхавер О.Й. Великий український капітал: взаємовідносини з владою і суспільством / О.Й. Пасхавер, Л.Т. Верховодова, К.М. Агеєва. – К.: Дух і літера, 2007. – 130 с.